

nehri geçti. Burgondes bölgesindeki ileri harekâtı sırasında da Lyon şehrini ele geçirdi ve dönüştürme seferlerinden birinde aldığı yara yüzünden öldü (Şâban 107/Aralık 725). Valiliği dört yıl sekiz ay devam etmiştir. Anbesese cesur ve kabiliyetli bir kumandan, iyi bir idareciydi. Becâ papazı İsidore, onun bu fetihleri zor ve şiddet kullanarak değil büyük bir ustalıkla gerçekleştirdiğini söyler. Müsteşrik Reinaud da Anbesese'nin bu politikası sebebiyle Gaul topraklarından alınan haracın kat kat arttığını ifade eder.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Kütiyye, *Târîhu İftitâhi'l-Endelüs* (nşr. İbrâhim el-Ebyârî), Beyrut 1402/1982, s. 190-191; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, IV, 136, 489-490; İbn İzârî, *el-Beyânü'l-muğrib* (nşr. G. S. Colin — E. Lévi-Provençal), Beyrut 1983, II, 27; Makkarî, *Nefhu't-ıttib*, I, 235, 279; III, 16-18; IV, 350; *Ahbar Mecmû'a* (nşr. İbrâhim el-Ebyârî), Kahire 1401/1981, s. 31; R. Dozy, *Spanish İslâm*, London 1972, s. 124; Anwar G. Chejne, *Muslim Spain, It's History and Culture*, Minneapolis 1974, s. 11; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), V, 91; Hâlid es-Süfî, *Târîhu'l-'Arab fi'l-Endelüs: el-feth ve 'aşrû'l-vulât*, Bingazi 1980, s. 220-225; H. İbrâhim Hasan, *İslâm Târîhi* (trc. İsmail Yiğit v.dğr.), İstanbul 1985, I, 405; Abdurrahman Ali el-Haccî, *et-Târîhu'l-Endelüst*, Dimaşk 1407/1987, s. 190-191.

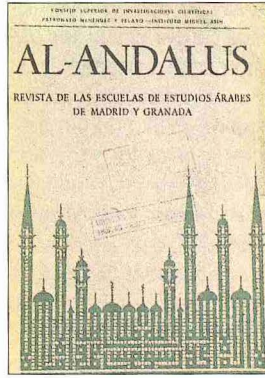
ABDÜLKERİM ÖZAYDIN

al-ANDALUS

İspanya'da

Endülüs İslâm medeniyeti üzerine
1933-1978 yılları arasında
yayımlanan kırk üç ciltlik ilmî dergi.

İspanya'nın İslâmî dönem tarih ve medeniyetini konu alan makalelerin yayımlandığı ilmî dergiler içinde en önemli olanıdır. Başşehir Madrid'de ve Endülüs İslâm medeniyetinin ilim merkezlerinden biri olan Granada'da (Gırnata) bulunan Escuelas de Estudios Arabes (Arap araştırmaları enstitüleri) ile Consejo Superior de Investigaciones Científicas (ilmî tetkikler yüksek kurulu) tarafından İspanyolca olarak neşredilmiştir. Altı ayda bir yaklaşık 250 sayfalık sayılar halinde yayımlanmış ve iki sayısından bir cilt oluşturulmuştur. 1958 yılında ilk yirmi cildinde (1933-1955) yer alan makalelerin fihristi yayımlanmıştır. *al-Andalus*, yalnız İspanya'nın İslâmî geçmişine ağırlık vermesi ve adının sadece bu ülkeyi kapsamamasından dolayı, son yıllarda sınırları genişletilen çalışmaları ilim âlemine duyurmakta yetersiz kalmış ve bunun üzerine kapatılarak 1980 yılından itibaren yerine, yine sayıları yılda bir cilt teşkil eden *al-Qantara* adlı derginin neşrine

el-Andalus dergisinin XI. cildinin ikinci fasikül kapağı

başlanmıştır. *al-Qantara*, yalnız İspanya'nın değil, başta Kuzey Afrika olmak üzere İslâm medeniyetinin daha geniş bölgelerini içine alan çeşitli konulardaki çalışmaları ihtiva etmekte ve bu konular arasında özellikle İslâm sanat tarihi ve arkeolojisine önem vermektedir.

ENGİN BEKSAÇ

ANDELİB, Hâce Muhammed Nâsir

(خواجه محمد ناصر عندليب)

(ö. 1172/1759)

Hint Nakşibendliği'nin
önemli temsilcilerinden biri,
Tarikat-ı Muhammediyye'nin kurucusu.

1105'te (1693-94) Delhi'de doğdu. XVII. yüzyılda Buhara'dan Hindistan'a göç eden bir ailenin oğludur. Soyunun baba tarafından Bahâeddin Nakşibend'e, anne tarafından Abdülkâdir-i Geylânî'ye ulaştığı ileri sürülmektedir. Gençlik yıllarında Babürlü ordusunda görev aldı ve Babürlü soyundan bir kadınla evlendi. 1720'de askerlikten ayrılarak kendisini tamamıyla tasavvufa verdi. İlk üstadı Şah Sâdullah Gülşen'dir. İmâm-ı Rabbânî'nin soyundan gelen müşşidi Abdülhahad Gül'e olan saygısından dolayı Gülşen mahlasını alan Şah Sâdullah, müridi Muhammed Nâsir'a Andelib adını vermiş, o da yine aynı düşünceyle oğluna Derd (aşk) adını koymuştu. Tasavvufa "gül" Allah'ın, "bülbül" de Hz. Peygamber'in sembolü olarak kullanıldığı, bülbülün ezelden beri güle âşık olduğu imajı dik-kate alınırsa "gül", "gülşen", "andelib" ve "derd" gibi kavramların aşktan kaynaklanan derin mistik mânalar ifade ettiği anlaşılır. Andelib'in ikinci üstadı Pîr Muhammed Zübeyr, İmâm-ı Rabbânî ailesinin dördüncü ve son kayyûm*udur.

Hindistan'da gerçek Müslümanlığı ve saf Muhammediliği yeniden ve güçlü bir şekilde yerleştirmek isteyen Andelib, kur-

duğu ve oğlu Mîr Derd'in geliştirerek devam ettirdiği İslâmî ve tasavvufî harekete Tarikat-ı Muhammediyye-i Hâliya adını vermiştir. O, ilk kutub* olarak kabul ettiği Hz. Hasan'ı mânevî âlemde gördüğünü ve onun kendisine Tarikat-ı Muhammediyye-i Hâliya'nın sırlarını öğrettiğini ileri sürer. Seyyid Ahmed Şehid, XIX. yüzyılda Hindistan'da Tarikat-ı Muhammediyye hareketini başlatırken onun tesirinde kalmıştır. Andelib'in ilk müridi, ruh terbiyesini bizzat kendisinin verdiği oğlu Mîr Derd'dir. Müşşidi Şah Sâdullah Gülşen'in âdetine uyarak Zînetü'l-mesâcid adlı zâviyesinde yıllarca sohbet toplantıları düzenleyen Andelib'in Urdu dilinin ve şiirinin gelişmesi üzerindeki tesirleri de önemlidir.

Müşşidi Pîr Zübeyr'in ölümü üzerine oğlu Mîr Derd için kaleme aldığı *Nâle-i 'Andelib* (I-II, Bhopal 1308) adlı eserinin genel çerçevesini temsili bir hikâyeye teşkil eder. Küçük hikâyelere, çeşitli fikhî ve hikemî meselelere yer verilen eserde Nakşibendiyye ezkâr ve evrâdından bahsedilir. Andelib'in yolundan gidenler bu eseri Kur'an'dan sonra en önemli kaynak olarak kabul ederler.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülhâş el-Hasenî, *Nüzhetü'l-havâtir*, VI, 308-309, 358; A. Schimmel, *Pain and Grace*, Leiden 1976, s. 32 vd.; a.mlf., *Tasavvufun Boyutları* (trc. Ender Gürol), İstanbul 1982, s. 317-318; a.mlf., "Andelib", *Elr.*, II, 9; A. Hayyâmpür, *Ferheng-i Sûhanverân*, Tebriz 1340 hş., s. 409.

SÜLEYMAN ULUDAĞ

ANDİLER

Dağıstan Muhtar
Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde
Sulak nehrinin Koysu kolu havzasında
ve Botlik bölgesinde yaşayan
sekiz küçük müslüman İber-Kafkas halkı
(bk. AVARLAR; DAĞISTAN).

ANEZE

(عنة)

Hz. Peygamber'in
kullandığı bir nevi asâ
(bk. ASÂ).

ANEZE

(عنة)

Günümüzde de varlığını sürdüren
çok eski bir Arap kabilesi.

Kabileye adını veren Aneze b. Esed b. Rebîa'nın asıl adı Âmir'dir. Bir şahsı aneze (kısa mızrak) ile öldürdüğü için Aneze adıyla meşhur olan Âmir'in şeceresi Ad-